

शालेय विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षांची
माहिती देणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :-संकीर्ण - २०१६/ प्र.क्र.१५५ / एसडी-२
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- ०५ ऑक्टोबर, २०१६.

प्रस्तावना:-

केंद्रीय लोकसेवा आयोग व महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत प्रतिवर्षी विविध पदांसाठी अनेक स्पर्धा परीक्षांचे आयोजन करण्यात येते. प्रस्तुत परीक्षांमधून उत्तीर्ण उमेदवारांना केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध विभागातील गट “अ” व गट “ब” संवर्गातील पदांवर गुणानुक्रमानुसार नियुक्ती देण्यात येते. सदर परीक्षातर्गत बहुतांश पदांसाठी किमान पदवी परीक्षा उत्तीर्ण अशी शैक्षणिक अर्हता आवश्यक असते. केंद्रीय लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या नागरी सेवा परीक्षांमधून उत्तीर्ण होणाऱ्या उमेदवारांमध्ये महाराष्ट्र राज्यातील उमेदवारांचे प्रमाण इतर राज्याच्या तुलनेत कमी असते. राष्ट्रीय स्तरावर भारतीय प्रशासकीय सेवा, भारतीय पोलीस सेवा व तत्सम विविध स्पर्धा परीक्षेमध्ये उत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांमध्ये इतर राज्यांच्या तुलनेत महाराष्ट्रातील उमेदवारांचे प्रमाण वाढविण्यासाठी प्रयत्न व्हावेत या संदर्भात अधिवेशनात देखील मागण्या करण्यात आलेल्या आहेत.

सनदी परीक्षांमध्ये महाराष्ट्राचे प्रतिनिधित्व वाढविण्याच्या दृष्टीने करावयाच्या उपाययोजनेबाबत मार्गदर्शन करण्यासाठी श्री. अ.ल.बोंगिरवार यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती गठित केली होती. समितीसमोर राज्यातील विविध क्षेत्रातील तज्ज्ञांनी राज्यातील विद्यार्थ्यांमध्ये नागरी सेवा परीक्षांबाबत महाराष्ट्रातील मुलांना असणारा न्यूनगंड, परीक्षेची काठिण्यपातळी व माध्यमाबाबत असणारा गैरसमज, परीक्षेतून मिळणाऱ्या यशप्राप्ती नंतर लाभणाऱ्या संधी बाबतच्या माहितीचा अभाव आदी बाबी निदर्शनास आणल्या. त्याअनुषंगाने उपाययोजना करण्याकरिता सदर समितीने महाराष्ट्रातील मुलांना स्पर्धा परीक्षांना बसण्याकरीता प्रवृत्त करणे व अशा परीक्षांची माहिती विद्यार्थ्यांना शालेय जीवनापासून पासून माहित व्हाव्यात याबाबत अनेक शिफारशी केल्या आहेत. सदर शिफारशींच्या अनुषंगाने शालेय शिक्षण विभागामार्फत करावयाच्या कार्यवाहीबाबत शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

महाराष्ट्रातील मुलांना स्पर्धा परीक्षांना बसण्याकरीता प्रवृत्त करणे व अशा परीक्षांची माहिती विद्यार्थ्यांना शालेय जीवनातच होण्याच्या दृष्टीने खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

१. Catch Them Young या सूत्राप्रमाणे इ. दहावी व बारावी पासूनच मुलांना स्पर्धा परीक्षांची माहिती देण्यासाठी संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) यांनी सर्व स्पर्धा परीक्षांची संकलित माहिती तयार करावी. सदर परीक्षांची माहिती केंद्रीय लोकसेवा आयोग व महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या अधिकृत संकेतस्थळावरून अथवा स्पर्धा परीक्षेसाठी मार्गदर्शन करणाऱ्या प्रतिथयश संस्थेकडून प्राप्त करून घेता येईल. तसेच याकरिता “यशदा” तसेच उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या अखत्यारीत असलेल्या “भारतीय प्रशासकीय सेवा पूर्व प्रशिक्षण संस्था” (Pre IAS Training Institute) या संस्थांचे

मार्गदर्शन घेण्यात यावे. सदर माहिती इ. १० वी व इ. १२ वी मधील विद्यार्थ्यांना माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालयांनी उपलब्ध करून द्यावी. प्रस्तुत माहिती प्रभावीपणे पोहचविण्याकरीता शक्यतो स्पर्धा परीक्षेमधील माहितीगार/ तज्ञ व्यक्तीची मदत घ्यावी. तसेच, ही माहिती शासनाच्या पोर्टल वर उपलब्ध करून द्यावी.

२. प्रत्येक जिल्ह्यात प्रत्येक वर्षी दहावी व बारावीमध्ये चांगल्या रीतीने उत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना व त्यांच्या पालकांना परीक्षेच्या निकालानंतर जिल्हाधिकारी व माध्यमिक शिक्षणाधिकाऱ्यांनी पुढाकार घेऊन असे विद्यार्थी व त्यांचे पालक यांच्याकरिता कमीत कमी दोन दिवसांचे शिबीर घ्यावे. या शिबिरामध्ये सर्व परीक्षांची माहिती माध्यमिक शिक्षणाधिकारी किंवा जिल्ह्यात उपलब्ध असलेल्या करिअर मार्गदर्शन केंद्राचे प्रमुख यांनी द्यावी. तसेच, खाजगी संस्थेमार्फत आयोजित केलेल्या जाणाऱ्या करिअर मार्गदर्शन संस्थांना अशी शिबिरे घेण्यास प्रोत्साहन द्यावे.

३. माध्यमिक शिक्षणाधिकाऱ्यांनी जिल्ह्यात विशेषतः ग्रामीण भागात स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन शिबिरे आयोजित करावीत. प्रत्येक जिल्ह्यात ग्रामीण भागात निश्चितच असे काही प्राध्यापक किंवा प्राचार्य उपलब्ध असतील, ज्यांना मूलतः विद्यार्थ्यांकरिता करिअर मार्गदर्शन करण्यात रस आहे. अशा प्राचार्य, प्राध्यापकांची यादी तयार करून त्यांना या कामात सहभागी करवून घेणे, प्रोत्साहन देणे व दरवर्षी सर्व परीक्षांची अद्ययावत माहिती देणे ही जबाबदारी जिल्ह्यातील माध्यमिक शिक्षणाधिकाऱ्यांची राहिल.

४. नागरी सेवा परीक्षा मराठी भाषेतून देता येते. तसेच, सदर परीक्षेची मौखिक परीक्षाही मराठी भाषेतून देता येते ह्या मुद्यावर अशा शिबिरांमध्ये भर देण्यात यावा.

५. दरवर्षी नागरी सेवा परीक्षांमध्ये यशस्वी होणारे विद्यार्थी त्यांच्या नागरी सेवेच्या प्रशिक्षणाकरिता रुजू होण्याआधी अशा मार्गदर्शन शिबिरांमध्ये मार्गदर्शन करण्याकरिता उपलब्ध होऊ शकतात, अशा विद्यार्थ्यांच्या परीक्षेचा अनुभव ताजा असतो व ते अधिकारवाणीने इ. १० वी व १२ वीच्या विद्यार्थ्यांना त्याबद्दल माहिती सांगू शकतात. जिल्हाधिकारी व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) यांनी अशा यशस्वी विद्यार्थ्यांची माहिती घेऊन त्यांना या शिबिराला आमंत्रित करावे.

६. विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षांची माहिती देत असताना नागरी सेवा परीक्षा म्हणजे फक्त आयएएस किंवा आयपीएस याकरिता नसून अनेक शासकीय सेवांकरीता निवड प्रक्रिया आहे, ही माहिती विद्यार्थ्यांना देणे आवश्यक आहे. नागरी सेवा परीक्षेच्या मार्फत अंदाजे ४००-४५० विद्यार्थी दरवर्षी अंतिमतः यशस्वी होतात व ते अनेक प्रकारच्या सेवाकरीता पात्र ठरतात, या माहितीचा प्रसार करण्यात यावा.

७. नागरी सेवांमध्ये भारतीय प्रशासन सेवा, भारतीय विदेश सेवा आणि भारतीय पोलीस सेवा ह्या अधिक उच्चतम प्रकारच्या सेवा समजण्यात येतात. त्यामुळे शासनात अत्यंत उच्च स्तरावर काम करण्याची संधी उपलब्ध होऊन राज्यातील निरनिराळ्या विकास कामात फार मोठा सहभाग घेता येतो हे विद्यार्थ्यांना समजणे आवश्यक आहे. सर्वोच्च प्रशासकीय पदांचा माध्यमातून समाजाची सेवा करण्याची संधी उपलब्ध होणे, समाजोपयोगी काम करण्याचे अधिकार असणे व त्यामधून समाजाचा

विकास साधणे या बाबी विद्यार्थ्यांपर्यंत मार्गदर्शक शिबिरातून पोहोचवण्यात याव्यात. प्रत्येक पदांचा कर्तव्य व जबाबदारी या बदलची जाणीव विद्यार्थ्यांमध्ये या माध्यमातून निर्माण करण्यात यावी

८. नागरी सेवा परीक्षेची तयारी केल्यामुळे आपोआपच महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत घेतल्या जाणाऱ्या निरनिराळ्या स्पर्धा परीक्षा तसेच बँक, स्टाफ सिलेक्शन आदी संस्थांमार्फत घेतल्या जाणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांना बसण्याकरीताही आपली तयारी होते, हे विद्यार्थ्यांना समजून सांगावे.

९. स्पर्धा परीक्षासाठी उपयुक्त ठरणारी इंटरनेटवरील माहिती व वृत्तपत्रांचे वाचन वाढविण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करण्यात यावे.

१०. विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षांची तोंडओळख करून देण्यासाठी यासंदर्भातील माहिती पाठ्यपुस्तकामध्ये देखील देता येईल.

११. शाळांमध्ये स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शक केंद्र स्थापन करून विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षांची तोंडओळख करून देण्यासाठी मार्गदर्शन शिबीराचे आयोजन करण्यात यावे. मार्गदर्शन शिबिरासाठी विभागाच्या अधिपत्याखालील व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राचा तसेच उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाच्या अखत्यारितीत भारतीय प्रशासकीय सेवा पूर्व प्रशिक्षण संस्थांचे सहकार्य घेण्यात यावे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१६१००५१५२७५८१३२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने.

(डॉ. सुवर्णा खरात)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग), मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. प्रधान सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. मंत्री (शालेय शिक्षण व क्रीडा) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई
- ४) शिक्षण आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ५) शिक्षण संचालक, (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ६) अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्य. व उच्च माध्य. शिक्षण मंडळ, पुणे.
- ७) विभागीय अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विभागीय शिक्षण मंडळ (सर्व).
- ८) संचालक, व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था, मुंबई
- ९) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक.
- १०) सर्व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक)
- ११) सर्व शिक्षण निरीक्षक, मुंबई (पूर्व, पश्चिम, उत्तर)
- १२) निवड नस्ती (एसडी - २).